

مقدمه:

سلامت از مهمترین موهبت‌های الهی و اساسی‌ترین نیازها و شاخص‌های توسعه یافتگی جوامع بشری است. سلامت حق اساسی انسانهاست و تلاش برای تامین آن موجب گسترش رشته‌های مرتبط در علوم سلامت گردیده است. در این میان رشته پرستاری با سابقه طولانی خدمات مراقبتی به عنوان یکی از رشته‌های دانشگاهی، همپای پیچیدگی نیازهای انسان و گسترش علم و فن آوری پیشرفتهای زیادی نموده است. نیاز به خدمات تخصصی پرستاری موجب توسعه این رشته هم از لحاظ محتوا و هم از لحاظ مقاطع گردیده است. صلاحیت‌های اساسی در پرستاری شامل دانش حرفه‌ای، مهارت، تصمیم‌گیری بالینی، حل مساله، ارتباط، پاسخ‌گویی اجتماعی را به کمک رویکرد‌های نوین آموزشی محقق نمایند تا فارغ التحصیلانی دارای این صلاحیت‌ها را به جامعه عرضه نمایند و گامی در جهت تضمین سلامت احاد جامعه بردارند.

عنوان رشته به فارسی و انگلیسی: پرستاری Nursing

مقطع: کارشناسی (BS)

تعریف رشته:

رشته پرستاری شاخه‌ای از علوم سلامت است که به ارائه مراقبت‌های سلامت مبنی بر دانش و توانمندی‌های حرفه‌ای لازم در راستای تامین حفظ و ارتقاء سلامت فرد، خانواده و جامعه در ابعاد جسمی، روانی، اجتماعی و معنوی از پیشگیری تا نوتوانی می‌پردازد.

شرایط و نحوه‌ی پذیرش در دوره:

به صورت متمرکز از بین داوطلبین گروه آموزشی علوم تجربی و از طریق آزمون سراسری، با داشتن شرایط تحصیلی سلامت جسمی و روانی لازم طبق مقررات.

تاریخچه‌ی رشته و پیشرفت‌های جدید:

تاریخچه و سیر تکاملی دوره در جهان و ایران:

از اواسط قرن نوزدهم، با دانشگاهی شدن رشته‌ی پرستاری، پرستاری نوین در مقطع لیسانس در کشور‌های توسعه‌یافته و در حال توسعه رو به گسترش نهاد. پرستاری در ایران ریشه در صدر اسلام دارد. آموزش پرستاری در سال ۱۲۹۴ در شهر ارومیه توسط مبلغ مذهبی آغاز گردید. در سال ۱۲۹۵ اولین آموزشگاه پرستاری در شهر تبریز توسط گروهی مذهبی دوره سه ساله پرستاری را با پذیرش داوطلبان دختر و با مدرک سوم متوسطه آغاز نمود. تیرماه سال ۱۳۱۵ شمسی، اساسنامه آموزشگاه‌های پرستاری به تصویب شورای عالی معارف رسید و در مهرماه ۱۳۱۶، برنامه دروس پرستاری مورد تایید شورای یاد شده قرار گرفت. در پی آن آموزشگاه‌های پرستاری شرکت نفت آبادان (۱۳۲۰)، شیروخورشید سابق و همدان (۱۳۲۷)، تهران (۱۳۲۸)، نمازی شیراز (۱۳۳۳)، رشت، کرمانشاه و جرجانی مشهد (۱۳۳۸) اقدام به پذیرش داوطلبین با مدرک دیپلم کامل متوسطه برای دوره سه ساله پرستاری نمودند. در سال ۱۳۳۱ در بخش بهداشت وزارت بهداشت، بخش آموزش پرستاری به عنوان یکی از زیربخش

های واحد پرستاری ایجاد شد. هدف از ایجاد این بخش گسترش مراکز آموزش پرستاری و تدوین استاندارد های آموزش پرستاری و توانمندسازی مدرسان پرستاری برای طراحی، برنامه ریزی، آموزش و ارزشیابی بود. بخش آموزش پرستاری وزارت بهداشت با همکاری اعضا انجمن پرستاری زیر نظر وزارت علوم اقدام به برنامه ریزی در مقطع پرستاری فوق دیپلم، لیسانس و فوق لیسانس پرستاری نمود. طی اولین گردهمایی پرستاری برگزار شده توسط این بخش در سال ۱۳۳۵، مقرر شد که از سال ۱۳۳۷ برنامه آموزش پرستاری و شرایط ورود و تحصیل در آموزشگاه ها یکسان باشد. لذا در سال ۱۳۳۷، طبق اساسنامه آموزشگاه های پرستاری، مصوب شورای عالی فرهنگ، شرط پذیرش داوطلبان، دیپلم کامل متوسطه و طول دوره آموزش پرستاری سه سال با ارزش معادل لیسانس پرستاری تعیین شد. در این برنامه، علاوه بر دروس اختصاصی و فنی، دروس علوم رفتاری و اجتماعی نیز گنجانده شد. سال ۱۳۴۴، نخستین دوره ی آموزش چهارساله (لیسانس) پرستاری (BSCN) توسط انستیتو عالی پرستاری فیروزگر آغاز شد. به دنبال آن دانش آموختگان سایر آموزشگاه ها به منظور کسب مدرک لیسانس، دوره تکمیلی لیسانس را طی نمودند. تا اینکه در سال ۱۳۵۴ با تصویب دوره لیسانس پرستاری در وزارت علوم و آموزش عالی کلیه مراکز آموزش عالی پرستاری موظف به ارائه دوره چهارساله با برنامه متمرکز گردیدند. در سال ۱۳۵۴ دانشکده پرستاری ملی سابق موفق به اخذ مجوز برگزاری دوره آموزشی فوق لیسانس پرستاری و در سال ۱۳۵۵ دانشکده پرستاری مرکز پزشکی ایران موفق به پذیرش دانشجوی در دوره فوق لیسانس آموزش پرستاری با ۵ گرایش در سال ۱۳۵۶ انستیتو عالی پرستاری فیروزگر موفق به پذیرش دانشجوی در دوره های فوق لیسانس مدیریت پرستاری و آموزش پرستاری گردیدند.

پس از انقلاب شکوهمند اسلامی و تاسیس ستاد انقلاب فرهنگی در سال ۱۳۵۹، شاخه پرستاری ستاد یادشده اقدام به بازنگری مترکز برنامه های پرستاری نمود. در پی نیاز شدید به خدمات پرستاری پس از یک دوره تعطیلی دانشگاه ها و رویداد جنگ تحمیلی، دوره ۲ساله کاردانی پرستاری در سال ۱۳۶۱ توسط ستاد تصویب و براساس ضوابط مصوب ستاد انقلاب فرهنگی دانشکده پرستاری علوم پزشکی ایران، انستیتو های پرستاری فیروزگر و آموزشگاه های عالی پرستاری اقدام به پذیرش داوطلبان مرد و زن دارای دیپلم کامل متوسطه از طریق آزمون سراسری نمودند. در سال ۱۳۶۱ گروه پرستاری دانشکده علوم پزشکی دانشگاه تربیت مدرس تاسیس و به پذیرش دانشجوی در مقطع فوق لیسانس آموزش مدیریت پرستاری با گرایشهای مورد تصویب (۵گرایش) و گروه پرستاری دانشکده علوم پیراپزشکی دانشگاه امام حسین (ع) نیز در سال ۱۳۶۳ فعالیت های آموزشی خود را با پذیرش دانشجوی پرستاری در مقطع کاردانی آغاز کرد. سال ۱۳۶۴ با تصویب برنامه کارشناسی ناپیوسته پرستاری با حداقل دوره دو سال به منظور ادامه تحصیل دانش آموختگان مقطع کاردانی رشته پرستاری، مراکز آموزش عالی پرستاری اقدام به پذیرش دانشجوی در این مقطع نمودند. با تشکیل وزارت بهداشت و درمان آموزش پزشکی، در سال ۱۳۶۵ و ایجاد دانشکده های پرستاری و مامایی، کیفیت آموزش پرستاری ارتقاء یافت. به دنبال آن، فعالیت آموزشی پرستاران در حوزه ی ستادی معاونت آموزشی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در ابعاد مختلف برنامه ریزی، گسترش، ارزشیابی و باز آموزی شکل تازه ای به خود گرفت. در سال ۱۳۶۶ شورای عالی انقلاب فرهنگی از نظرخواهی از شاخه پرستاری دوره کاردانی را لغو و مجدداً برنامه ی کارشناسی پیوسته پرستاری تصویب شد و دانشکده های پرستاری و مامایی علاوه بر پذیرش دانشجوی در مقطع کارشناسی ناپیوسته، اقدام به پذیرش دانشجوی در مقطع کارشناسی پیوسته نیز نمود. سال ۱۳۶۹ برنامه های آموزش کارشناسی پرستاری با تمرکز بر رویکرد جامعه نگر بازنگری شد، به طوری که با در نظر گرفتن آیین نامه های موجود ضمن تغییر در محتوی دروس، روش آموزش نظری و بالینی، بخشی از کارآموزی در دونیمسال آخر به کارآموزی در عرصه منظور

شد. در سال ۱۳۷۴، برنامه کارشناسی رشته پرستاری در راستای آموزش جامعه نگر بازنگري و به تصویب شورای عالی برنامه ریزی وزارت فرهنگ و آموزش عالی رسید. پس از تشکیل شورای عالی برنامه ریزی علوم پزشکی در وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی این برنامه بحت نظارت کامل وزارت متبوع قرار گرفت. این برنامه در سال ۱۳۸۲ مورد بازنگري مجدد قرار گرفت و در سال ۱۳۸۴ توسط شورای عالی یادشده تصویب شد. در حال حاضر (سال ۱۳۹۲) تعداد ۱۶۰ برنامه آموزشی کارشناسی پیوسته پرستاری توسط ۸۲ دانشکده ی پرستاری وابسته به ۵۲ دانشگاه/دانشکده دولتی علوم پزشکی و ۷۸ واحد دانشگاه آزاد اسلامی در حال اجراست.

جایگاه شغلی دانش آموختگان:

دانش آموختگان رشته پرستاری میتوانند در جایگاه های زیر به ارائه خدمات بپردازند.

- ۱- بیمارستان ها، مراکز بهداشتی درمانی (شهری و روستایی)
- ۲- مراکز توان بخشی (دولتی-خصوصی)
- ۳- مراکز مراقبت های سرپایی
- ۴- مراکز مشاوره و خدمات پرستاری
- ۵- مراکز نگهداری سالمندان و آسایشگاه ها
- ۶- مراکز مراقبت های تسکینی
- ۷- اورژانس های پیش بیمارستانی و بیمارستانی
- ۸- سایر عرصه های نیازمند مراقبتهای پرستاری در جامعه (پایگاه های پزشک خانواده، مدارس، منازل، کارخانجات و خانه های سلامت)

فلسفه (ارزش ها و باورها)

در تدوین این برنامه و در آموزش دانشجوی کارشناسی پرستاری ارزش های زیر مدنظر میباشد:

- ۱- تعالی اخلاق، اعتلای فرهنگ اسلامی، رشد معنوی و پیشرفت متوازن و همه جانبه جامعه به سوی کمال حقیقی در این برنامه مورد تاکید است.
- ۲- برنامه آموزشی میبایست زمینه ساز رشد معنوی دانشجویان باشد.
- ۳- انسان به عنوان جاشین خداوند و بهترین مخلوقات، دارای کرامت ذاتی است و به همین دلیل حق حیات، سلامت و در صورت داشتن عقلانیت، حق تصمیم گیری برای او محفوظ است.
- ۴- سلامتی حالتی پویا است که تحت تاثیر عوامل مختلف و تعامل عوامل درونی و بیرونی در پیوستاری از حداکثر تا حداقل در حال تغییر است.
- ۵- در هر شرایطی میتوان موقعیت سلامت فرد را با توجه به دانش حرفه ای روز آمدو براساس شرایط واقعی زیستی، روانی اجتماعی و معنوی به سمت بهبودی سوق داد.

- ۶- مهمترین ویژگی انسان برخورداری از قدرت عقل و تفکر است که او را به سمت ارزش های انسانی همچون اخلاق، عدالتخواهی، صداقت و انصاف سوق میدهد و تکمیل این فضایل در سایه یادگیری مستمر صورت میگیرد.
- ۷- مراقبت از سلامت و پرستاری از مددجویان در سایه کار هماهنگ تبمی معنی می یابد.
- ۸- انسان مجموعه ای بی نظیر از ابعاد مختلف است که در تعامل با یکدیگر وجود او را تشکیل میدهند. کلیت جامعه نیز حاصل تعاملات و ارتباطات انسان هایی است که هر کدام دارای حقوق و مسئولیت های خاص میباشند.
- ۹- دیدگاه سیستمی به انسان ایجاب میکند که وجود او در تاثیر و تاثیر عوامل زیستی، اجتماعی، فرهنگی و معنوی مورد بررسی و مراقبت قرار گیرد.
- ۱۰- عوامل متغیر موجود در شرایط و محیط زندگی موجب بروز نیاز های متغیر سلامتی شده و تنوع مراقبت های پرستاری را ایجاب میکند.
- ۱۱- آموزش و یادگیری فرآیندی دوجانبه است که در تعامل و هماهنگی یاددهنده و یادگیرنده به سمت اهداف یادگیری سوق می یابد.
- ۱۲- یادگیری پرستاری مشتمل بر کسب مهارت های شناختی، عاطفی و روانی حرکتی است که از طریق آموزش علوم مختلف و نقش الگویی استاد میسر میگردد.
- ۱۳- آموزش پرستاری میبایست زمینه ساز رشد همه جانبه دانشجویان شده و تعهد آنان به یادگیری مادام العمر و تعالی حرفه ای را موجب گردد.
- ۱۴- آموزش پرستاری بر مبنای ارتقای توان استفاده تفکر انتقادی در حل مشکل و تصمیم گیری طراحی میگردد.
- ۱۵- استفاده از روش های نوین در آموزش که به بهبود یادگیری کمک کند و بر مبنای نیاز، توانایی و تجربه قبلی فراگیران طراحی شده، توصیه میگردد.
- ۱۶- فرآیند پرستاری به عنوان چارچوب منطقی انجام مراقبت های پرستاری، مورد تاکید برنامه های آموزش پرستاری میباشد.
- ۱۷- کاربرد خدمات جامعه گرا و جامعه نگر در مراقبت از سلامت مردم مقرون به صرفه و در دسترس میباشد.
- ۱۸- استفاده از نتایج تحقیقات در آموزش باعث معنی دار شدن موضوعات آموزشی شده و به بهبود کیفیت آموزش ها کمک میکند.

دورنما (چشم انداز)

طی ده سال آینده برنامه آموزشی دوره ی کارشناسی پرستاری همگام با نیاز های در حال تغییر جوامع به نحو پویایی خواهد توانست استاندارد های منطقه ای و جهانی آموزش پرستاری را کسب کند. دانش آموختگان کارشناسی پرستاری حاصل از اجرای این برنامه، جایگاه تعریف شده و موثری در ارائه مراقبت ها در کلیه سطوح سلامت از پیشگیری تا بازتوانی در نظام

سلامت کشور به دست خواهند آورد. دانش آموختگان این رشته خدمات اثربخش و مقرون به صرفه ای را در مسیر پیشرفت سطح سلامت آحاد جامعه و بهبود کیفیت زندگی مددجویان ارائه خواهند داد. خدمات دانش آموختگان برنامه کارشناسی پرستاری از لحاظ کیفیت در رتبه نخست منطقه و قابل عرضه در سطح بین المللی خواهد بود.

رسالت (ماموریت)

رسالت برنامه آموزشی کارشناسی پرستاری تربیت دانش آموختگان است که با تکیه بر دانش روز، مهارت و کارآمدی ایمان و تعهد، دلسوزی و مهربانی، اخلاق حرفه ای، برقراری ارتباطات موثر حرفه ای، خدمات مراقبت پرستاری مورد نیاز آحاد جامعه را از مرحله پیشگیری تا بازتوانی با روش ها و ابزار های استاندارد، ارائه کنند. این برنامه پرستارانی تربیت میکند که متعهد به یادگیری خود راهبر بوده و در دوره ی خدمت مرتبا دانش و مهارتشان را در همه ابعاد به روز میکنند.

پیامد های مورد انتظار از دانش آموختگان:

دانش آموختگان این دوره باید قادر باشند:

- * با بیماران، خانواده، پزشک معالج و اعضای دیگر تیم سلامت ارتباط مناسب و موثر حرفه ای برقرار نمایند.
- * با نگاه پژوهشی نیاز های سلامت مددجویان را در قالب تشخیص های پرستاری تعیین نمایند.
- * برای برطرف کردن مشکلات و ارتقای سلامت مددجویان برنامه مراقبتی تدوین نموده، آنرا اجرا و ارزشیابی نمایند.
- * از بیماران در همه ی رده های سنی و در عرصه های مختلف مراقبت نمایند.
- * به مددجویان، همراهان و خانواده آنان آموزش دهند.
- * توانایی هماهنگ کردن تیم سلامت برای رفع مشکلات پرستاری مددجویان
- * یادگیرنده مادام العمر باشند.

نقش های دانش آموختگان در جامعه:

پرستاران در نقش های مراقبتی-حمایتی و آموزشی-پژوهشی-مشاوره ای وظایف خود را در جامعه انجام میدهند.

وظایف حرفه ای دانش آموختگان به ترتیب هر نقش به شرح زیر است:

دانش آموختگان این رشته در نقش مراقبتی-حمایتی بر اساس ضوابط و مقررات جاری، راهنما ها و دستورالعمل های مصوب، وظایف زیر را ایفا میکنند.

۱- نقش مراقبتی - حمایتی

__ برقراری ارتباط مناسب با مددجو، خانواده، پزشک معالج و سایر اعضای تیم سلامت در راستای حل مشکلات سلامت مددجویان

__ ارتباط موثر سازمانی با واحد ها و مراکزی که به نوعی در حل مشکل بیمار دخیل هستند.

__ مشارکت و همکاری با سایر اعضای گروه سلامت در ارائه خدمات به بیماران

__ التزام به رعایت و اجرای اصول اخلاق حرفه ای و حفظ حقوق مددجو و خانواده

__ آماده سازی جسمی و روانی بیماران جهت اقدامات درمانی تهاجمی

__ هماهنگی برای اقدامات درمانی و اجرای دستورات پزشک معالج

__ آماده سازی و تدارک شرایط اجرای اقدامات درمانی

__ ثبت و گزارش پیامد مداخلات انجام شده مبنی بر تشخیص های پرستاری به پزشک معالج

__ طراحی و اجرای برنامه ترخیص و پیگیری نتایج مداخلات انجام شده

__ ارائه اطلاعات لازم و هدایت مددجویان برای تصمیم گیری بهتر

__ محافظت و حمایت از مددجو و خانواده

__ مشارکت در برنامه های غربالگری نظام سلامت

۲- نقش آموزشی - پژوهشی - مشاوره ای

__ آموزش خود مراقبتی

__ آموزش نحوه مرف داروها، مراقبت در منزل و پیگیری درمانی

__ ثبت دقیق داده های بالینی با رویکرد پژوهشی

__ جستجوی شواهد علمی

__ همکاری در تدوین و اجرای طرح های پژوهشی در صورت درخواست مسئولین آموزشی

__ همکاری در آموزش بالینی دانشجویان پرستاری

__ ارائه اطلاعات لازم و هدایت مددجویان برای تصمیم گیری بهتر